

Dôvodová správa

Všeobecná časť

Vládny návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „návrh zákona“) sa predkladá na základe Plánu legislatívnych úloh vlády Slovenskej republiky na rok 2025.

Návrhom zákona sa utvárajú podmienky na splnenie strednodobej priority *„Deinštitucionalizácia systému náhradnej starostlivosti a zavedenie profesijných a personálnych štandardov na oddeleniach SPODaSK na ÚPSVR“* stanovených strategických priorít z cieľov a zámerov uvedených v Programovom vyhlásení vlády Slovenskej republiky 2023 – 2027, schválených vládou Slovenskej republiky uznesením vlády SR č. 435/2024 zo dňa 1. júla 2024.

Uvedená strednodobá strategická priorita nadväzuje na záväzok Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky 2023 – 2027 *„Špecifickú pozornosť bude venovať ohrozeným deťom a ich rodinám. Je potrebné pokračovať v deinštitucionalizácii systému náhradnej starostlivosti, v posilňovaní sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a zvýšiť ich kvalitu. Prioritou je udržanie detí v rodinách.“*.

Návrh zákona obsahuje návrhy zamerané na podporu deinštitucionalizácie systému náhradnej starostlivosti a tiež návrh na utvorenie podmienok pre postupné riešenie personálneho zabezpečenia výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zavedením personálneho štandardu.

Návrh zákona bol pripravovaný so zástupcami orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, štátnych aj akreditovaných centier pre deti a rodiny, akreditovaných subjektov, Centra pre medzinárodnoprávnú ochranu detí a mládeže. Návrh vychádza o.i. zo zistení Inšpekcie v sociálnych veciach, reaguje na zistenia Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky, osobitne k činnosti orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, námetov Komisára pre deti, podnetov od mladých dospelých z centier pre deti a rodiny. Návrh tiež reflektuje riešené témy s inými rezortmi (výstupy projektu Šanca na návrat, reedukácia detí a nefungujúca spolupráca a koordinácia subjektov).

Jednotlivé zámery boli prezentované a diskutované na rôznych fórach, vrátane konferencie organizovanej pre deti a mladých dospelých z centier pre deti a rodiny. Zámery na úpravu ustanovení týkajúcich sa života detí a mladých dospelých v centrách pre deti a rodiny boli následne prediskutované s deťmi a mladými dospelými, ktorí mali záujem o podrobnejšie informácie.

Všetky návrhy na úpravu, osobitne návrhy na sprísnenie podmienok zapísania do zoznamu žiadateľov o náhradnú rodinnú starostlivosť (pestúnska starostlivosť a osvojenie), spresnenie oprávnení subjektov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, rozšírenie plnenia predpokladu psychickej spôsobilosti pri výkone opatrení pobytovou formou

a podmienok akreditácie na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately boli zvažované a koncipované z uhlu pohľadu najlepšieho záujmu dieťaťa.

Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kurately a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 305/2005 Z. z.“) je často novelizovaný ako článok iných zákonov (napr. ako súčasť zmien zákona č. 376/2022 Z. z. o profesionálnych náhradných rodičoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, súčasť zmien v oblasti výchovy a vzdelávania, pripravená novela súvisiaca so zmenami a doplneniami Civilného mimosporového poriadku atď.), avšak komplexnejšia novela bola naposledy prijatá v roku 2018. Predkladaný návrh zákona preto obsahuje návrh na zmenu a doplnenie ustanovení upravujúcich väčšinu oblastí výkonu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Navrhované zmeny sú zamerané na

- na skvalitnenie a rozvoj opatrení na predchádzanie riešenia situácie dieťaťa odňatím zo starostlivosti jeho rodičov, náhradnej rodinnej starostlivosti a opatrení vykonávaných v centre pre deti a rodiny,
- spresnenie, resp. zmenu ustanovení zákona, ktoré spôsobujú v praxi problémy, najmä z dôvodu nejasnosti, možnosti rôznej interpretácie, či preto, že sa stali rokmi nepoužiteľné vzhľadom na meniace sa potreby detí a rodín, ale aj vzhľadom na vývoj v súvisiacich oblastiach školstva, zdravotníctva, či justície,
- zlepšenie podmienok výkonu opatrení
 - o orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately
 - o centier pre deti a rodiny.

Vzhľadom na zameranie návrhu zákona je potrebné vykonať zmeny aj v základe právnej úpravy – v úvodných ustanoveniach zákona.

Zákon upravuje v ustanovení § 1 rámcovo predmet úpravy s tým, že zdôrazňuje, že ochrana práv a právom chránených záujmov dieťaťa opatreniami sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je súčasťou ochrany práv a právom chránených záujmov dieťaťa podľa Dohovoru o právach dieťaťa. Ustanovenie § 2 upravuje osobný rozsah sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a ustanovenie § 3 základné východiská sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Z ustanovenia § 3 a nasledujúcich ustanovení je zrejmé, že opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately cielia na sociálne situácie (a z nich vyplývajúce problémy detí), v ktorých sa deti z rôznych dôvodov nachádzajú. Spektrum problémov, ktoré má sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela pomáhať riešiť vzhľadom na fakt, že ide o výkon v sociálnej oblasti, je určený a aj limitovaný prostriedkami/nástrojmi, ktoré môže vzhľadom na svoju povahu využívať.

Orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vykonávajú opatrenia metódami sociálnej práce a metódami iných tzv. pomáhajúcich profesií a zároveň plnia rôzne úlohy podľa osobitných predpisov, ktoré nie sú opatreniami sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (opatrovníctvo, kolízne opatrovníctvo, poručníctvo) alebo v situáciách, kedy nie je potrebné opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vykonávať (zisťovanie pomerov detí a rodín a zisťovanie názoru dieťaťa na účely konaní, na pomoc je príslušný iný subjekt...). Táto rôznorodosť výkonu spôsobuje nielen neprimerané očakávania

od možností sociálnych pracovníkov, psychológov a ďalších odborníkov pôsobiacich v oblasti, ale tiež problémy s jednoznačným určením, čo je reálny výkon orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, a čo z neho je výkonom opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v sociálnych situáciách detí a ich rodín. Navrhuje sa preto jednoznačne upraviť, čo je výkonom opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Uvedené je osobitne dôležité v súvislosti s určením tzv. personálneho štandardu na orgánoch sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately tak, aby

- bol celý výkon orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zohľadnený, a aby bolo jednoznačné, že reálne existujú situácie, v ktorých nie je potrebné napr. určovať mieru ohrozenia dieťaťa, plánovať sociálnu prácu a vykonávať opatrenia,
- bolo možné určiť, čo je tzv. aktívnym prípadom, nakoľko jedným z problémov v manažovaní prípadov, ktoré riešia orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, je práve ukončovanie prípadov.

Jednou z diskutovaných tém v radoch odborníkov je objektivizácia výkonu orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a eliminovanie subjektívnych rozhodnutí a najmä výraznejšie zapojenie rodičov a rodín do riešenia situácie ich detí.

V systémoch ochrany detí patria medzi bežné metódy práce s ohrozenými deťmi a rodinami konferenčné modely práce. Metódy rodinnej konferencie a prípadovej konferencie sa vykonávajú aj v našom systéme sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ale nepatria zatiaľ k bežnej praxi.

Mnohé krajiny majú konferenčné modely práce, osobitne prípadovú konferenciu upravenú v právnych predpisoch. V Slovenskej republike

- je zákonom upravená povinná realizácia konferenčného modelu práce v situácii po umiestnení dieťaťa na neodkladné opatrenie v centre pre deti a rodiny,
- prípadová aj rodinná konferencia sú ustanovené vykonávacím predpisom ako súčasť odborných metód práce centier pre deti a rodiny,
- sa orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately do 1. januára 2026 riadili výkladovým pravidlom zákona o používaní metód techník a postupov sociálnej práce a iných odborov a s účinnosťou od 1. januára 2026 bolo do zákona doplnené organizovanie prípadových a rodinných konferencií, ako právny základ pre systematické zavádzanie týchto metód práce v prostredí orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Pozitívom prípadovej konferencie (ide o jednu z metód sociálnej práce), ako už bolo uvedené, je objektivizácia výkonu a eliminovanie subjektívnych rozhodnutí. Metóda využíva odborné kapacity viacerých subjektov spravidla za účasti rodiny na vyhodnotenie a objektivizáciu situácie dieťaťa a rodiny a návrh možností riešení (plán).

Pri rodinnej konferencii ide o zmenu pohľadu, filozofie prístupu v ochrane detí - „pustiť kontrolu“ a odovzdať rozhodovanie rodine (stretnutie rodiny, blízkych, komunity za prítomnosti odborníkov). Kým v prípadových konferenciách plnia primárnu úlohu odborníci, rodinné konferencie vyžadujú zásadné zmeny prístupu v ochrane detí. Plán riešení pripravuje rodina za podpory odborníkov. Vtiahnuť rodinu do riešenia problému je v ochrane detí kľúčové a podstatou rodinnej konferencie je práve aktivizácia a podpora rodiny v riešení vlastných

problémov. Samozrejme vo výsledku musí byť plán rodiny reálny a musí pomôcť dieťaťu – nesmie dieťa ohrozovať.

Informácie zo zahraničia aj vlastné skúsenosti potvrdzujú úspešnosť týchto metód, a preto sa navrhuje vytvoriť podmienky na ich plošné zavedenie úpravou situácií, kedy ich organizovanie bude zo strany orgánu sociálnoprávnej ochrany detí povinné. Úspešnosť oboch metód však závisí od ich kvalitného prevedenia, a medzi dôvody, pre ktoré sa na Slovensku nevykonávajú v takom rozsahu, ako je potrebné, patria najmä časová a odborná náročnosť na realizáciu. Navyše, ak konferenčné metódy práce organizuje ten istý profesionál, ktorý vedie prípad, rodina neverí, nepríde, nespolupracuje... Nezávislosť od vedenia prípadov je kľúčová - nezávislý (od prípadu) profesionál dbá na to, aby aj rodičia mali príležitosť aktívne vystupovať v prípade prípadovej konferencie a v prípade rodinnej konferencie je jej samotná podstata založená na nezávislej facilitácii.

Návrh zákona o.i. utvára podmienky na formovanie samostatných profesionálnych pozícií pre výkon týchto metód práce. Súčasťou navrhovaného personálneho štandardu je aj zavedenie samostatných agiend na orgáne sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately „zhodnocovanie situácie dieťaťa a rodiny“, ktorej obsahom bude o.i. organizácia rodinných a prípadových konferencií.

Popri utvorení podmienok na masívne zavedenie konferenčných modelov práce na orgánoch sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sa navrhuje naďalej utvárať podmienky pre výkon týchto metód práce aj v centrách pre deti a rodiny. Centrá pre deti a rodiny organizujú prípadové konferencie a na rozdiel od orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately majú čiastočne utvorené podmienky aj na organizovanie rodinných konferencií formou vyčlenených zamestnancov na výkon výlučne rodinných konferencií (celkovo 75 miest, z toho 50 miest je financovaných prostredníctvom Národného projektu Rozvoj výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately II).

Ako už bolo uvedené, časť návrhov na zlepšenie podmienok pre reálny výkon opatrení je reakciou na zistenia inšpekčných, dozorných a kontrolných orgánov.

Zo zistení tak prokuratúry ako aj Inšpekcie v sociálnych veciach možno vyvodit' rezervy v informovanosti detí o podstatných veciach z výkonu opatrení. Navrhuje sa preto zdôraznenie jednoznačnej povinnosti poskytnúť dieťaťu informácie o okolnostiach z výkonu opatrení, ktoré sa ho týkajú, viažucu sa na doplnené právo dieťaťa na informácie o vykonávaných opatreniach a vyjadrenie názoru k vykonávaným opatreniam sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. V tejto súvislosti sa tiež navrhuje chrániť dôvernosc informácií, názorov, vyjadrení dieťaťa a nesprístupňovať (s výnimkou dozorných, monitorovacích orgánov, orgánov činných v trestnom konaní a súdu) záznamy z rozhovorov s deťmi.

Inšpekčné, dozorné a kontrolné zistenia sú tiež dôvodom na niekoľko zmien a doplnení týkajúcich sa výkonu sociálnej kurately detí - nanovo upravený obsah výkonu opatrení sociálnej kurately detí o.i. z dôvodu, aby boli jednoznačné úlohy sociálnych kurátorov vo vzťahu k výchovným zariadeniam, otvorenie možnosti pre väčšie zapojenie centier pre deti a rodiny ako aj akreditovaných subjektov do výkonu opatrení sociálnej kurately pre deti, rozšírenie úloh sociálnych kurátorov plnoletých smerom k rodinám klientov s deťmi... Vzhľadom na identifikované problémy s formálnosťou správ pre súd, rezervy v spolupráci so zariadeniami

a inými subjektmi počas umiestnenia dieťaťa osobitne vo výchovnom zariadení a problémoch s návštevami v zariadeniach na výkon rozhodnutia súdu, sa precizujú náležitosti hodnotenia, pravidlá spolupráce so subjektmi a spresňujú sa dôvody, pre ktoré nie je možné vykonať návštevu dieťaťa v zariadení v stanovenej najviac polročnej lehote (z vážnych dôvodov ako je útek, hospitalizácia, nástup na výkon trestu/väzby) a oprávnenie zamestnanca orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately tak, aby bolo jednoznačné, že sa môže o.i. s dieťaťom rozprávať sám, bez prítomnosti iných osôb, a to vrátane zamestnancov zariadení a že rozhovor v zariadení môže prebiehať aj v osobných priestoroch dieťaťa.

K ustanoveniam zákona č. 305/2005 Z. z. ktoré neboli od roku 2025 zásadnejšie menené patria ustanovenia upravujúce výchovné opatrenia (§12 až § 15 zákona) a možno konštatovať, že tak niektoré druhy výchovných opatrení, o ktorých môže rozhodnúť orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ako aj podmienky výchovných opatrení nezodpovedajú aktuálnym potrebám.

Výchovné opatrenia boli koncipované ako doplnok výchovných opatrení upravených § 37 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov - ako opatrenie, ktoré bude možné využiť v prípade, že rodič, dieťa alebo iná plnoletá osoba nespokojujú s orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na riešení situácie dieťaťa. Okrem orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately nemal žiaden zo subjektov výkon výchovných opatrení v pôsobnosti, právna úprava je preto založená na spolupráci a predchádzajúcom súhlase subjektov. Keďže sa záujem spolupracovať na výkone výchovných opatrení znižoval úmerne k rastúcej potrebe a zložitosti riešených problémov, bola od roku 2018 možnosť výkonu výchovných opatrení rozšírená na centrá pre deti a rodiny a od roku 2023 môžu byť výchovné opatrenia vykonávané aj v zariadeniach poradenstva a prevencie. Tieto nové možnosti neboli doposiaľ dostatočne premietnuté v právnej úprave. Rovnako je potrebné zjednodušiť, resp. spresniť procesy sledovania účelu, vyhodnocovania a plánovania výchovných opatrení a aktualizovať a doplniť druhy výchovných opatrení.

Z diskusií so zástupcami orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktoré sú zákonom určené na sprostredkovanie pestúnskej starostlivosti a osvojenia (8 určených orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately so sídlom v sídle kraja), Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny a akreditovaných subjektov pôsobiach v oblasti náhradnej starostlivosti vychádza pomerne rozsiahla úprava ustanovení upravujúcich proces a podmienky sprostredkovania pestúnskej starostlivosti a osvojenia (spresnenie postupov, náležitostí dokumentácií, rozhodovania o zapísaní do zoznamu žiadateľov a vo vedení tohto zoznamu, precizovanie úloh určených orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ako aj Centra pre medzinárodnoprávnú ochranu detí a mládeže ...).

Zásadným je návrh na zmenu podmienok zapísania do zoznamu žiadateľov (pre zapísanie je nutné splniť zákonom stanovené podmienky, vrátane prípravy na náhradnú starostlivosť, vo veci zapísania sa rozhoduje v správnom konaní, zoznam žiadateľov je kľúčovým pre sprostredkovanie nadviazania osobného vzťahu s dieťaťom a tiež zásadnou podmienkou, ktorej splnenie skúma súd v príslušných konaniach). Navrhuje sa doplnenie podmienky spôsobilosti zabezpečiť bezpečné prostredie pre dieťa, pričom na splnenie tejto

podmienky musí byť preukázané, že fyzická osoba, ktorá žije v spoločnej domácnosti s osobu, ktorá má záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom nebola odsúdená za úmyselný trestný čin (rovnaký rozsah ako záujemca o náhradnú rodinnú starostlivosť¹, preukazované, na rozdiel od záujemcu, výpisom z registra trestov). Návrh má za cieľ zvýšiť bezpečnosť detí v náhradných formách starostlivosti. Prvok bezpečného prostredia dieťaťa je kľúčovým prvkom pri posudzovaní najlepšieho záujmu dieťaťa a každá náhradná starostlivosť, ktorú v tomto prípade navyše sprostredkováva štátny orgán, musí byť v najlepšom záujme dieťaťa.

Navrhuje sa tiež, aby rovnako, ako je to v prípade záujemcov o profesionálne vykonávanie náhradnej rodinnej starostlivosti, mohol určený orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately od záujemcov o pestúnsku starostlivosť alebo osvojenie získať informácie k ich pripravenosti na utvorenie podmienok pre zohľadnenie náboženského, kultúrneho a jazykového pôvodu dieťaťa. Návrh je plne v súlade s čl. 20 ods. 3 Dohovoru o právach dieťaťa a s čl. 14 Komentára Výboru OSN k najlepšiemu záujmu dieťaťa, podľa ktorého musí vždy rozhodujúca osoba (na účely sprostredkovania určený orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately) dbať na zachovanie kontinuity výchovy dieťaťa a na etnické, náboženské, kultúrne a jazykové pozadie dieťaťa.

Je treba zdôrazniť, že táto informácia nebude predmetom posudzovania na účely rozhodnutia vo veci zapísania do zoznamu žiadateľov.

Vykonávanie opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je mimoriadne náročné, vyžaduje okrem odbornosti, profesionálnych skúseností, časového priestoru na plánovanie, prípravu aj samotný výkon realizovaný spravidla v teréne, v prirodzenom rodinnom prostredí detí a ich rodičov/náhradných rodičov, na súde, v iných inštitúciách, aj disponovanie s dostatočne silnými oprávneniami, ktoré umožnia zamestnancom orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately plniť ich povinnosti. Vzhľadom na povahu riešených problémov a sociálnych situácií, v ktorých sa deti ocitajú, je potrebné uviesť, že ochota rodičov (ale i iných osôb) spolupracovať býva častokrát prinajmenšom problematická. Orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately má na tento účel od roku 2018 zákonom upravené oprávnenia, ktoré umožňujú osobne preverovať v rodinnom/náhradnom rodinnom prostredí informácie o tom, že by dieťa mohlo byť vystavené ohrozeniu života, zdravia alebo neľudskému alebo zlému zaobchádzaniu, osobne preverovať starostlivosť o výchovu, zdravie, výživu a všestranný vývin dieťaťa alebo osobne zisťovať dôvody nevhodného správania sa detí najmä návštevou dieťaťa a rozhovorom s dieťaťom, s rodičom dieťaťa/s inou osobu, ktorá sa osobne stará o dieťa, alebo s fyzickou osobu, ktorá má s dieťaťom blízky vzťah, zisťovať v škole, v školskom zariadení, u pediatra alebo u inej osoby informácie o zabezpečovaní starostlivosti o výchovu a všestranný vývin dieťaťa, predvolať dieťa, rodiča dieťaťa/ inú osobu, ktorá sa osobne stará o dieťa, inú osobu, vyhotovovať za zákonom stanovených podmienok a na zákonom stanovené účely obrazový, obrazovo-zvukový a zvukový záznam atď.

¹ Odsúdenie za úmyselný trestný čin na nepodmienečný trest odňatia slobody vo výmere vyššej ako jeden rok alebo za úmyselný trestný čin za niektorý z trestných činov proti životu a zdraviu, proti slobode a ľudskej dôstojnosti, proti rodine a mládeži, proti iným právam a slobodám, proti mieru a ľudskosti, alebo bola odsúdená za niektorý z trestných činov terorizmu a extrémizmu.

Napriek podrobnej právnej úprave stále pretrvávajú v praxi problémy s výkonom niektorých oprávnení, osobitne je spochybňovaná možnosť viesť rozhovor s dieťaťom v škole, a to dokonca aj v situáciách, kedy je orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately školou oznámená krízová situácia dieťaťa, ktorá vyžaduje okamžitú reakciu. Rovnako je problém viesť rozhovor s dieťaťom bez tretích osôb vrátane zamestnancov zariadení, na sociálne poradenstvo, sociálnu diagnostiku, či motivačný rozhovor bývajú prizývané rodičmi iné osoby atď. Návrh zákona preto reaguje aj nie tieto praktické problémy.

Nakoľko orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately nemá žiadnu možnosť ako dokázať nadmerné užívanie alkoholu, či užívanie omamných látok rodičmi/náhradnými rodičmi, deťmi a takýto argument nemôže bez overenia bezproblémovo použiť ani pri určovaní miery ohrozenia dieťaťa ani pri návrhu na súd, navrhuje sa tiež nové oprávnenie, na základe ktorého by mohol požiadať rodiča/náhradného rodiča, aby v určenej lehote predložil výsledok svojho vyšetrenia alebo vyšetrenia dieťaťa na zistenie alkoholu alebo vyšetrenia na prítomnosť omamných látok alebo psychotropných látok. Neočakáva sa, že rodičia vždy splnia takúto žiadosť, ale už fakt, že výsledok nepredložia, zvyšuje hodnovernosť informácií orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a je s ním možné ďalej pracovať.

Nakoľko problémy pri výkone opatrení avizujú aj centrá pre deti a rodiny, obce a akreditované subjekty, návrh zákona obsahuje aj ustanovenia upravujúce základné oprávnenia zamestnancov týchto subjektov. Navrhovaný rozsah oprávnení však nie je tak široký, ako je tomu v prípade orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately – zodpovedá rozsahu úloh, ktoré tieto subjekty plnia.

V záujme podpory procesu deinštitucionalizácie sa navrhujú aj zmeny v podmienkach výkonu opatrení v centrách pre deti a rodiny. Zmeny boli pripravované v spolupráci so zástupcami štátnych, akreditovaných aj samosprávnych centier pre deti a rodiny. Návrh zákona v tejto časti obsahuje niekoľko zásadných zmien.

Časť zmien je zameraných na zlepšenie podmienok tzv. dobrovoľných pobytov - výkon opatrení pobytovou formou pre deti alebo deti s ich rodičom/inou plnoletou osobou (prevencia umiestňovania detí v zariadeniach na základe rozhodnutia súdu) vychádza z poznatkov centier pre deti a rodiny, ktoré poukazujú na to, že mnohí rodičia odmietajú tento výkon opatrení z finančných dôvodov (2 eurá na deň a dieťa; 0,95 eura na deň a plnoletú osobu bez stravy) a pre tých, ktorí záujem o túto formu pomoci majú, zákonom stanovené maximálne dĺžky pobytov v niektorých prípadoch nepostačujú na reálne zvnútornenie výsledkov odbornej pomoci. Návrh novely preto obsahuje návrh na úpravu úhrad (postupný nárast úhrad podľa doby vykonávaných opatrení) a na predĺženie doby, po ktorú je možné vykonávať opatrenia pobytovou formou.

Návrh zákona reaguje aj na potrebu zlepšenia procesu osamostatnenia sa mladých dospelých. Na základe poznatkov centier pre deti a rodiny a po diskusii s mladými dospelými sa navrhuje o.i. zlepšiť najmä podmienky pre získavanie zručností v manažmente osobných financií, zavedením tzv. paušálneho príspevku, ktorý bude poskytovaný nezaopatreným mladým dospelým s tým, že im bude naďalej poskytované bývanie, hrazené výdavky na zdravotnú starostlivosť, internáty a poplatky spojené so štúdiom.

Súčasťou zmien na podporu osamostatnenia sa mladých dospelých je úprava dohôd (o.i. taxatívne upravené dôvody odstúpenia od dohody zo strany centra pre deti a rodiny) a zvýšenie príspevku na osamostatnenie sa, ak bude poskytnutý vecnou formou výlučne na zabezpečenie

bývania mladého dospelého (aktuálna výška príspevku na podporu osamostatnenia sa je 1 297,40 eur).

Vzhľadom na potrebu pomoci aj mladým ľuďom, ktorí skončili iné formy náhradnej starostlivosti návrh obsahuje aj možnosť prijatia takéhoto mladého človeka (do 20 rokov veku) ak má centrum pre deti a rodiny voľné kapacity na skupinách pre mladých dospelých a navrhuje sa rozšíriť formy pomoci, ktoré môže centrum pre deti a rodiny poskytnúť mladým dospelým, ktorí nebývajú v CDR, na odporúčanie orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately ambulantnou formou z dnešného sociálneho poradenstva, aj o psychologickú pomoc a sprevádzanie.

K zásadným navrhovaným zmenám patrí návrh na jednotnú úpravu predpokladu zdravotnej spôsobilosti zamestnancov centier pre deti a rodiny, ktorí svoju prácu vykonávajú v osobnom styku s klientmi. Zákon č. 552/2003 Z.z. o výkone práce vo verejnom záujme ako aj Zákonník práce odkazujú pri predpoklade zdravotnej spôsobilosti na osobitné zákony a profesionálni náhradní rodičia (zákon č. 376/2022 Z. z. o profesionálnych náhradných rodičoch o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov) a pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci centier (zákon č. 138/2019 Z.z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov) sú jediné kategórie zamestnancov centier pre deti a rodiny, pri ktorých osobitné zákony ustanovujú medzi predpokladmi na výkon práce aj predpoklad zdravotnej spôsobilosti, avšak pre ostatné kategórie zamestnancov centier pre deti a rodiny (všetky formy výkonu opatrení) predpoklad zdravotnej spôsobilosti osobitne ustanovený nie je (sociálni pracovníci, tzv. pomocní vychovávatelia, zamestnanci vykonávajúci ambulantné/terénne opatrenia).

Zdravotný stav všetkých zamestnancov, ktorí svoju prácu vykonávajú v osobnom kontakte s klientmi, je pre výkon opatrení pre deti, ich rodičov/iné osoby zodpovedné za dieťa, ale aj pre plnoletých v centrách pre deti a rodiny s resocializačným programom jedným zo zásadných predpokladov úspešného vykonávania opatrení. Navrhuje sa preto jednak zjednotiť úpravu predpokladu zdravotnej spôsobilosti ako telesnej spôsobilosti a psychickej spôsobilosti do jednej právnej úpravy (s výnimkou profesionálnych náhradných rodičov, ktorých pracovno-právne vzťahy sú upravené osobitným predpisom), s tým, že sa navrhujú rovnaké parametre zdravotnej spôsobilosti, ako sú upravené zákonom č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, v časti telesnej spôsobilosti pre všetkých zamestnancov osobného kontaktu centier pre deti a rodiny a v časti psychickej spôsobilosti pre všetkých zamestnancov osobného kontaktu, ktorí vykonávajú opatrenia ambulantnou a terénnou formou. Podmienky, pravidlá, kritériá psychickej spôsobilosti zamestnancov v pobytových formách výkonu opatrení, ktorí vykonávajú prácu v osobnom kontakte s deťmi, ostanú zachované, avšak už ako súčasť zdravotnej spôsobilosti.

Navrhuje sa tiež, aby sa táto prísna právna úprava psychickej spôsobilosti vzťahovala aj na zamestnancov centier pre deti a rodiny s resocializačným programom vykonávajúcich opatrenia pobytovou formou pre plnoletých klientov a pre zamestnancov priamo sa podieľajúcich na realizácii výchovných a skupinových programov pobytovou formou.

Právna úprava akreditácií nebola zásadnejším spôsobom menená od roku 2005, preto návrh zákona obsahuje zmeny a doplnenia v oblasti akreditácií, ktoré vychádzajú z aplikačnej praxe správneho orgánu, rozkladovej komisie, akreditačnej komisie a v neposlednom rade aj samotných akreditovaných subjektov. Zásadnejšou zmenou je napr. návrh na úpravu právomoci akreditačnej komisie tak, aby jej úlohy boli jednoznačne odlišené od úloh správneho orgánu, zosúladienie kritérií posudzovania podmienky bezúhonnosti zamestnancov akreditovaných subjektov s kritériami posudzovania bezúhonnosti profesionálnych náhradných rodičov a náhradných rodičov.

Ako už bolo uvedené, návrh zákona obsahuje okrem návrhov na skvalitnenie a rozvoj opatrení, ktoré sú podrobnejšie odôvodnené v osobitnej časti dôvodovej správy, aj návrhy na spresnenie resp. zmenu ustanovení zákona, ktoré spôsobujú z rôznych dôvodov v praxi problémy napr.:

- spresnenie ustanovenia k návratu a premiestneniu dieťaťa, ktoré sa ocitlo v zahraničí bez starostlivosti, resp. v ohrození (o.i. bola doplnená možnosť orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sprevádzať rodiča na prevzatie dieťaťa, ak to požadujú zahraničné orgány, doplnené úlohy Centra pre medzinárodnoprávnú ochranu detí a mládeže v procese návratu a premiestnenia, spresnenie nákladov, ktoré môže orgán sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately vymáhať, ak prevzal v zahraničí dieťa namiesto rodiča a pod.)
- aktualizácia ustanovenia k maloletým bez sprievodu v súvislosti s novým zákonom č. 69/2026 Z. z. o medzinárodnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov, doplnenie spolupracujúcich subjektov o Centrum pre medzinárodnoprávnú ochranu detí a mládeže, Červený kríž a Červený polmesiac,
- spresnenie ustanovení, ktoré upravujú tzv. dosažiteľnosť orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (výkon základných opatrení v krízovej situácii dieťaťa 24/7) a nadväzujúcich ustanovení k prijímaniu detí v centre pre deti a rodiny,
- sprísnenie postupu zaraďovania detí s ťažkým zdravotným postihnutím, ktoré nevyžadujú ošetrovateľskú starostlivosť do špecializovanej samostatnej skupiny, posúdením nevyhnutnosti a správnosti zaradenia dieťa komisiou (v zásade konzília),
- úprava podmienok vykonávania opatrení ambulantnou/terénnou formou v centrách pre deti a rodiny so špecializovaným programom, napr. rozšírenie možnosti vykonávať špecializovaný program pre deti v najvyššom ohrození aj ambulantnou formou, ako výsledok diskusie so zástupcami centier pre deti a rodiny so špecializovaným programom,
- úprava podmienok poskytovania resocializačného príspevku osobám po návrate z výkonu trestu, z výkonu väzby, z výkonu detencie, ochrannej výchovy alebo ochranného ústavného liečenia tak, aby mohol byť poskytnutý ktorýmkoľvek orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,
- zľahčenie prístupu k metóde na riešenie konfliktov (mediácii), utvorením možnosti zamestnávať na výkon mediácie osoby aj na dohodu o pracovnej činnosti, nielen prostredníctvom verejného obstarávania,
- prestavenie procesu tzv. priorít (proces zabezpečenia dostatočného počtu miest na výkon rozhodnutí súdu, pre tzv. dobrovoľné pobyty a dostatočného počtu hodín pre výkon opatrení ambulantnou a terénnou formou na nadchádzajúci rok), na ktoré je naviazané aj financovanie akreditovaných subjektov v nasledujúcom kalendárnom roku tak, aby

namiesto 31. októbra bol proces ukončený 15. septembra (zvýšenie istoty akreditovaných subjektov, dlhšia doba na prípravu zmlúv...),

- spresnenie ustanovenia o utajovaní osoby oznamovateľa tak, aby právnické osoby nemohli požadovať svoje utajenie ako oznamovateľa,
- aktualizácia úpravy procesu zapísania do zoznamu supervízorov a vedenia zoznamu supervízorov (o.i. návrh na ustanovenie formy žiadosti vykonávacím predpisom), atď.

Oblasť sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately dlhodobo rieši aj praktickú stránku vykonávania spočívajúcu o.i. v personálnom zabezpečení výkonu opatrení, tak orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ako aj centrami pre deti a rodiny.

Ustanovený personálny a profesijný štandard výkonu pobytových opatrení centrami pre deti a rodiny v roku 2018 stabilizoval výkon týchto opatrení. Rovnako je zabezpečený aj výkon opatrení ambulantnou a terénnou formou prostredníctvom akreditovaných subjektov. Výkon opatrení ambulantnou a terénnou formou, vrátane už uvedeného výkonu rodinných konferencií tzv. štátnych centier pre deti a rodiny je aktuálne riešený primárne z prostriedkov štrukturálnych fondov.

Predkladaný návrh zákona utvára podmienky na zlepšenie personálneho zabezpečenia výkonu orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Dôvodom nie je len splnenie strednodobej priority stanovených strategických priorít z cieľov a zámerov uvedených v Programovom vyhlásení vlády Slovenskej republiky 2023 – 2027, prípadne potreba reagovať na odporúčania Verejného ochrancu práv, ktoré o.i. uviedol už v Správe o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2023, v súvislosti s jeho obavami vo vzťahu k výkonu orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately z možného systémového ohrozenia základných práv a slobôd zvlášť zraniteľných skupín s konštatovaním: *„Oblasť sociálnoprávnej ochrany detí tradične nebýva tou, ktorá by priťahovala masívne a premyslené investície do ľudských zdrojov. Vo výsledku to ale znamená len malú atraktivitu profesie a značnú fluktuáciu zamestnancov, čo oslabuje možnosť získať stabilný, kvalitný a odborne fundovaný personál, zabezpečujúci výkon štátom zverených funkcií. Očakávania sú však vo vzťahu k orgánom, úlohou ktorých je pomoc a asistencia najzraniteľnejším skupinám obyvateľstva, veľké.“*

Podľa štatistických zdrojov² orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately riešili v roku 2025 celkom 90 741 prípadov detí z 52 104 rodín, z toho bolo 18 730 nových prípadov detí z 12 451 rodín (porovnanie s rokom 2019: 74 560 prípadov detí z 49 825 rodín z toho bolo 21 689 nových prípadov detí z 14 530 z rodín).

Aktuálny počet miest na orgánoch sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pre vykonávanie opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v štátnej službe je 843, miest zamestnancov poskytujúcich poradensko-psychologické služby (verejná služba) je 70.

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny implementuje Národný projekt Rozvoj výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately II (doba implementácie 2024-2026). Jednou z aktivít je aj testovanie personálneho a profesijného štandardu. V rámci projektu bolo utvorených 376 pracovných miest na oddeleniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, z toho 206 štátnozamestnaneckých miest (132 pre oblasť ohrozených rodín

² Ročný výkaz o vykonávaní opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately

a rodičovský konflikt, 64 pre oblasť sociálnej kurately detí a 10 pre oblasť sociálnej kurately plnoletých), ktorými je overovaný dohodnutý personálny štandard. Zároveň bolo vytvorených 170 miest vo verejnom záujme na podporu výkonu na orgánoch sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately so zvýšenou potrebou terénnej sociálnej práce alebo tam, kde nebolo možné testovať personálny štandard vzhľadom na potrebu miest pre nastavené testovanie a limitované zdroje národného projektu (napr. Bratislava, Spišská Nová Ves atď.). Personálny štandard sa testuje na 28 orgánoch sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (10 z nich má aj zamestnancov vo verejnom záujme na výkon terénnej sociálnej práce).

V rámci prípravy aktivity národného projektu bol konsenzom orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately nastavený počet prípadov na zamestnanca:

- pre agendu „ohrozená rodina a rodičovský konflikt - maximálny počet prípadov rodín 50,
- pre agendu „sociálna kuratela detí“ - maximálny počet detí 55.
- pre oblasť sociálnej kurately plnoletých fyzických osôb – maximálny počet klientov 70.

Uvedené štandardy počítali s tým, že personálny štandard nebude 50/55 riešených prípadov „tu a teraz“.³

V súvislosti s testovaným nastaveného personálneho a profesijného štandardu boli zrealizované 3 výskumné štúdie:

- Rozdelenie prípadov/pracovnej záťaže v oblasti sociálnej práce s deťmi a rodinami na Slovensku: posilnenie kapacít v kontexte zvýšeného prílevu utečencov (Február 2025, autor Aleksandra Wojnowska, konzultantka pre UNICEF);
- Návrh personálneho štandardu (určenie optimálneho počtu klientov) zamestnancov orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pre prácu s ohrozenými deťmi. - 1. etapa výskumu prebehla v roku 2025 (kvalitatívne sondovanie na vybraných orgánoch sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately) a 2. etapa v roku 2026 (plošné kvantitatívne zisťovanie), obe štúdie boli vypracované Inštitútom pre výskum práce a rodiny.

Počas roka 2026 bude zrealizovaná tretia etapa zameraná na porovnanie efektívnosti vykonávaných opatrení testujúcimi orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a úradmi, na ktorých sa personálny štandard netestuje.⁴

Po zovšeobecnení všetkých troch štúdií možno konštatovať, že:

- reálne počty prípadov na jedného zamestnanca výrazne presahujú reálne zvláduteľnú hranicu počtu prípadov (podľa medzinárodných odporúčaní optimálne 12 až 18 prípadov detí, zamestnanci orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately za optimum považujú od 30 do 35 prípadov na zamestnanca, priemerný počet prípadov je cca od 90 do 95, priemerný počet aktívnych prípadov je 42),
- je potrebná diferenciácia podľa agendy - personálny štandard je potrebné viazať na agendu

³ Štandardy obvyklé v moderných systémoch ochrany detí: napr. Spojené kráľovstvo max. 12 prípadov/ 15 detí na pracovníka, Fínsko v tom čase max. 35 detí na jedného sociálneho pracovníka.

⁴ K samotnému NP bude vykonané aj „Hodnotenie implementácie a výsledkov opatrení realizovaných v rámci projektu zameraného na sociálnoprávnú ochranu detí a sociálnu kuratelu“. Hodnotenie bude zrealizované ako kombinácia procesnej a výsledkovej evaluácie. Jeho účelom je poskytnutie informácií o relevantnosti a účinnosti aktivít, vrátane pilotného overenia personálneho štandardu v rámci jeho aktuálneho procesu implementácie a formulácia odporúčaní, ktoré môžu byť využité pri jeho potenciálnom pokračovaní.

(podľa výsledkov štúdií Inštitútu pre výskum práce a rodiny sa aj medzi zamestnancami uprednostňuje špecializácia na jednu agendu pred kumuláciou).

Zo všetkých troch štúdií zároveň vyplýva, že samotný personálny štandard nestačí – okrem kvalitných údajov, kvality samotnej praxe zohľadňujúcej aj realitu, že časť klientely tvoria rodiny z rómskych komunít, je zásadným kvalitná pracovná sila a jej udržanie.

Zásadným problémom identifikovaným štúdiou UNICEF a potvrdený praxou z pilotného overenia je ukončovanie prípadov (ponechávanie rodín v tzv. aktívnom stave „pre istotu“). Ako kľúčové riziko je uvedené podhodnotenie personálneho štandardu - slabé zníženie počtu prípadov na zamestnanca, nezvýši reálne kapacitu zamestnancov výrazne zvýšiť kvalitu výkonu. Zároveň sú k „národnému limitu“ uvedené odporúčania, podľa ktorých by mal byť spojený s:

- pravidelnými prieskumami a komunikáciou so zamestnancami na uistenie sa, že skutočne majú viac času venovať sa rodinám, ktoré potrebujú podporu;
- usmernením ku konzistentnému evidovaniu prípadov v celej krajine, s reformou spôsobu evidencie a sledovania „neaktívnych“ prípadov alebo postupov týkajúcich sa uzatvárania prípadov;
- prechodom z evidencie počtu rodín v prípadoch sociálnych pracovníkov, na evidenciu počtu detí (s náležitým ohľadom na akékoľvek dodatočné zaťaženie, ktoré to môže spôsobiť pri zaznamenávaní informácií v systémoch zberu údajov, a technické riešenia na ich predchádzanie).⁵

Podľa hodnotenia UNICEF „by v slovenskom kontexte najlepšie fungovalo zavedenie rozlišovania medzi aktívnymi a neaktívnymi prípadmi v legislatíve a evidenčných systémoch a stanovenie limitu počtu detí, ktoré môže jeden pracovník podporovať. Tento limit by mal vychádzať z odborných názorov na to, koľkým deťom je možné poskytovať zmysluplnú podporu naraz (18), alebo aspoň z priemerného odporúčaného limitu počtu prípadov podľa prieskumu (32).“.

Ako už bolo uvedené, priebežne výstupy z pilotného overenia ešte viac zdôraznili problém s ukončovaním prípadov (ponechávanie rodín v tzv. aktívnom stave „pre istotu“), čo značne sťažuje verifikáciu nastaveného štandardu (nie je možné hodnoverne ustáliť počet aktívnych prípadov „tu a teraz“ na zamestnanca), pričom situáciu vážne sťažuje absencia informačného systému⁶, ktorý by poskytoval hodnoverné relevantné údaje (Podľa štúdie UNICEF stanovenie limitov počtu prípadov závisí od zberu údajov, ktoré presne odrážajú pracovné zaťaženie sociálnych pracovníkov a úroveň intervencie poskytovanej rodinám,

⁵ Rozdelenie prípadov/pracovnej záťaže v oblasti sociálnej práce s deťmi a rodinami na Slovensku: posilnenie kapacít v kontexte zvýšeného prílevu utečencov (UNICEF, február 2025)

⁶ Zámer národného projektu „Rozvoj IKT nástrojov na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately“, ktorého cieľom je podpora a zlepšenie efektivity a kvality výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately prostredníctvom IT bol schválený 17.06.2025 Komisiou pri Monitorovacom výbore pre Program Slovensko 2021 – 2027; výstupom a výsledkom projektu bude nový Informačný systém SPOK, ktorý bude využívaný všetkými relevantnými subjektami v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

pričom oficiálne štatistiky nereprezentujú každodennú prácu sociálnych pracovníkov ani to, koľko detí dostáva systematickú podporu⁵).

Z priebežného hodnotenia s vedúcimi oddelení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pilotujúcich úradov vyplynul tiež záver, že je potrebné objektivizovať agendu hodnotenia rizík (počiatočné zhodnocovanie situácie dieťaťa a rodiny a hlavne ukončovanie aktívneho výkonu opatrení o.i aj realizáciou metódy prípadovej, resp. rodinnej konferencie), oddelením od samotného výkonu opatrení pre dieťa a rodinu. Problém s hodnotením rizík potvrdzujú aj zistenia uvedené v štúdií UNICEF a v neposlednom rade aj riadené rozhovory s respondentmi, v rámci prvej etapy výskumu Inštitútu pre výskum práce a rodiny.

Nakoľko aktuálne nie je možné využiť zaťaženosť prípadmi ako kritérium určenia personálneho štandardu, navrhuje sa podobne ako v Českej republike⁷, resp. Poľsku⁸ vychádzať pri určení počtu prípadov na zamestnanca, a tým aj počtu zamestnancov, z počtu detí/obyvateľov (podľa agendy) osobitne v územnom obvode každého pracoviska (okres) orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, resp. určeného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Zároveň sa navrhuje ponechať štruktúru výkonu v agendách tak, ako sú aktuálne vykonávané, resp. aktuálne testované (vrátane pozície vedúceho oddelenia), s doplnením novej agendy „zhodnocovanie situácie dieťaťa a rodiny“:

- ohrozené dieťa a rodina,
- sociálna kuratela detí,
- sprostredkovanie náhradnej rodinnej starostlivosti,
- zhodnocovanie situácie dieťaťa a rodiny,
- poradensko-psychologické služby,
- sociálna kuratela plnoletých fyzických osôb.

Po diskusii so zástupcami orgánov sociálnoprávnej ochrany detí, ako aj vzhľadom na reálne možnosti zvýšenia počtu zamestnancov, navrhuje sa ako kritérium personálneho štandardu pre agendu „ohrozené dieťa a rodina“ a „sociálna kuratela“ najmenej jeden zamestnanec na 1 000 detí žijúcich v tom-ktorom okrese. Zároveň sa pri určení počtu zamestnancov pre tieto agendy, a to aj na základe výstupov štúdií, navrhuje zohľadniť demografickú štruktúru obyvateľstva okresu, a to zvýšením počtu zamestnancov určeným koeficientom podľa počtu poberateľov pomoci v hmotnej núdzi ako jediného oficiálne zistiteľného ukazovateľa zohľadňujúceho mieru chudoby obyvateľov na úrovni okresu. Počet prípadov rodín na zamestnanca je zatiaľ možné stanoviť len v odporúčacej rovine (50 rodín v prípade agendy ohrozené dieťa a rodina a 50 detí v prípade agendy sociálna kuratela detí).

Pre agendu „sprostredkovanie náhradnej rodinnej starostlivosti“ sa navrhuje na základe doterajšej praxe vo výkone tejto agendy v zásade ponechať aktuálne personálne nastavenie

⁷ Podľa štandardov kvality, ustanovených vyhláškou č. 473/2012 Sb. o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí je základným východiskom najmenej jeden zamestnanec na 800 detí, ktoré sú prihlásené na trvalý pobyt v správnom obvode orgánu sociálne-právnej ochrany, do počtu sa započítava vedúci pracovník adekvátne zapojeniu do práce s klientmi. Zároveň každý zamestnanec pracuje maximálne s 80 rodinami, v prípade kurátora pre deti maximálne so 40 rodinami, stanovený maximálny počet prípadov však nezohľadňuje tzv. aktívne prípady.

⁸ 1 sociálny pracovník na 2 000 všetkých obyvateľov, resp. max. 1 na 50 rodín/osôb. Pomer pracovník–populácia/rodiny, nie limit aktívnych spisov; zdroj: správa UNICEF

(najmenej dvaja zamestnanci do 50 000 detí a najmenej traja nad 50 000 detí v územnom obvode určeného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately).

Pri agende „zhodnocovanie situácie dieťaťa a rodiny“ vzhľadom na jej charakter, ako i potrebu zastupiteľnosti sa navrhujú najmenej traja zamestnanci pre územný obvod okresu, v území ktorého sa nachádza sídlo orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, najmenej dvaja pre každé pracovisko v okrese s počtom detí do 30 000, najmenej traja pre každé pracovisko v okrese s počtom detí nad 30 000 a najmenej štyria zamestnanci pre každé pracovisko v okrese, s počtom detí nad 50 000 (počty zamestnancov určené pre pracoviská sa použijú pre orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately Bratislava a Košice).

Pre agendu „poradensko-psychologické služby“ sa navrhuje najmenej jeden zamestnanec pre každý územný obvod okresu v územnom obvode orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Pre agendu „sociálna kuratela plnoletých fyzických osôb“, ktorá je zároveň aktuálne najviac kumulovanou agendou, sa navrhujú z dôvodu zabezpečenia zastupiteľnosti najmenej dvaja zamestnanci pre územný obvod orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktorý je samostatným okresom, jeden zamestnanec pre územný obvod okresu do 100 000 obyvateľov, dvaja pre územný obvod okresu do 200 000 obyvateľov a traja pre územný obvod okresu nad 200 000 obyvateľov a štyria zamestnanci pre územný obvod okresu nad 300 000 obyvateľov.

Návrh vychádza z východiska:

- že manažér prípadu - ten, kto vedie prípadovú sociálnu prácu, zároveň vykonáva aj odbornú prácu s dieťaťom, rodinou/náhradnou rodinou, vrátane vykonávania opatrení v rodinnom/náhradnom rodinnom prostredí dieťaťa (samozrejme na multidisciplinárnom prístupe s možnosťou zapojenia do ambulantného výkonu opatrení formou odporúčania do centra pre deti a rodiny),
- základné hodnotenie rizika, metódy rodinnej konferencie a prípadovej konferencie pri všetkých nových prípadoch, pri ukončovaní prípadov a v určených prípadoch vykonávajú zamestnanci na agende zhodnocovanie situácie dieťaťa a rodiny tak, aby sa manažéri prípadov venovali len prípadom s určenou mierou ohrozenia, resp. vykonávali úlohy podľa osobitných predpisov,
- výkon sociálnej kurately pre plnoletých sa musí opäť stať súčasťou výkonu opatrení orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, osobitne vzhľadom na navrhované doplnenia úloh sociálnych kurátorov plnoletých fyzických osôb,
- Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny ako nadriadený orgán orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a zároveň ako služobný úrad všetkých zamestnancov vykonávajúcich štátnu službu na úseku sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately dohliada na vývoj počtu prípadov a ich štruktúru (pre prípad neočakávaného vývoja počtu prípadov, ich náročnosti sa navrhuje, aby malo zákonnú možnosť modifikovať ustanovený štandard v intervale od 80% do 120% ustanoveného personálneho štandardu).

Pre plné zavedenie personálneho štandardu v jednotlivých agendách sa navrhuje utvorenie dostatočného časového priestoru s predpokladom postupného dopĺňania štátnozamestnaneckých miest financovaných zo štátneho rozpočtu v niekoľkých etapách. Od účinnosti zákona 1. apríla 2027 do ukončenia implementácie (po predĺžení) Národného projektu

Rozvoj výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately II bude tak, ako v súčasnosti výkon zabezpečovaný aj prostredníctvom Programu Slovensko. Po ukončení Národného projektu je naplánované postupné plnenie ustanoveného personálneho štandardu tak, aby boli do 1. januára 2030 utvorené podmienky pre plnenie ustanoveného personálneho štandardu orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Návrh zákona zakladá negatívne vplyvy na rozpočet verejnej správy a na limit verejných výdavkov (bližšie Analýza vplyvov na rozpočet verejnej správy), návrh zákona nebude mať vplyvy na podnikateľské prostredie, na životné prostredie, na informatizáciu spoločnosti, na služby verejnej správy pre občana. Návrh zákona bude mať pozitívne sociálne vplyvy a pozitívne vplyvy na manželstvo, rodičovstvo a rodinu.

Návrh zákona je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi a nálezmi Ústavného súdu Slovenskej republiky, zákonmi, medzinárodnými zmluvami a inými medzinárodnými dokumentmi, ktorými je Slovenská republika viazaná, a s právom Európskej únie.

Návrh zákona nie je predmetom vnútrokomunitárneho pripomienkového konania.